

Profesionálne rodiny a ochrana dieťaťa

Odborné stanovisko Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Mandát Slovenského národného strediska pre ľudské práva

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „stredisko“) v zmysle § 1 ods. 2 zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) **„plní úlohy v oblasti ľudských práv a základných slobôd vrátane práv dieťaťa**. Stredisko na tento účel najmä

- a) monitoruje a hodnotí dodržiavanie ľudských práv a dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného zákona [zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých predpisov (antidiskriminačný zákon)],
- b) zhromažďuje a na požiadanie poskytuje informácie o rasizme, xenofóbii a antisemitizme v Slovenskej republike,
- c) uskutočňuje výskumy a prieskumy na poskytovanie údajov v oblasti ľudských práv, zhromažďuje a šíri informácie v tejto oblasti,
- d) pripravuje vzdelávacie aktivity a podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerancie spoločnosti,
- e) zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie,
- f) vydáva na požiadanie fyzických osôb alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa osobitného predpisu [zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých predpisov (antidiskriminačný zákon)],
- g) vykonáva nezávislé zisťovania týkajúce sa diskriminácie,
- h) vypracúva a uverejňuje správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou,
- i) poskytuje knižničné služby a
- j) poskytuje služby v oblasti ľudských práv”.

Podľa § 1 ods. 5 zákona „súdy, prokuratúra, iné štátne orgány, orgány územnej samosprávy, orgány záujmovej samosprávy a iné verejnoprávne inštitúcie sú povinné na požiadanie strediska v určenej lehote poskytnúť stredisku informácie o dodržiavaní ľudských práv; ich právo podávať správy o dodržiavaní ľudských práv získané vlastnou činnosťou iným subjektom nie je dotknuté.“

Právne východiská

Profesionálne rodičovstvo ako forma inštitucionálnej starostlivosti o deti veľmi úzko súvisí so samotnými právami detí, ktorých ochrana je garantovaná viacerými medzinárodnými dokumentmi. Jedným z najvýznamnejších medzinárodných dokumentov v oblasti ochrany práv dieťaťa je Dohovor o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“), prijatý OSN v roku 1989.

Preambula Dohovoru uvádza, **„že rodina, ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých svojich členov a najmä detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a takú pomoc, aby mohla bezo zbytku plniť svoju úlohu v spoločnosti“** a **„v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia“**.

Čl. 3 ods. 1 Dohovoru zakotvuje, že „**záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi**“.

Podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru „**štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú zabezpečiť dieťaťu takú ochranu a starostlivosť, aká je nevyhnutná pre jeho blaho, pričom berú ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za neho zodpovedných, a robia pre to všetky potrebné zákonodarné a správne opatrenia.**“

V zmysle čl. 20 ods. 1 Dohovoru „**dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom**“.

Na národnej úrovni problematiku upravujú najmä:

- Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 643/2008, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z.
- Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov

Zhromažďovanie faktov

Detský domov

Detský domov je podľa § 49 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) definovaný ako **prostredie utvorené a usporiadané na účely vykonávania rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, predbežného opatrenia a o uložení výchovného opatrenia**. Dieťaťu dočasne nahrádza jeho prirodzené rodinné prostredie alebo náhradné rodinné prostredie. Ak ústavná starostlivosť skončí dosiahnutím plnoletosti alebo predĺžením ústavnej starostlivosti do 19 rokov veku, môže mladý dospelý požiadať detský domov o poskytovanie starostlivosti až do jeho osamostatnenia sa, najdlhšie do 25 rokov veku.

V súčasnosti je na Slovensku 77 detských domovov v zriaďovateľskej pôsobnosti určených úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (tzv. „štátne detské domovy“) a 20 detských domovov, ktorých zriaďovateľom sú akreditované subjekty (tzv. „neštátne detské domovy“).

Do detského domova možno prijať dieťa na základe

- právoplatného rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti (ďalej len „ústavná starostlivosť“),
- predbežného opatrenia súdu (ďalej len „predbežné opatrenie“),
- právoplatného rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia (ďalej len „výchovné opatrenie“).

V naliehavých prípadoch, najmä ak sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je život alebo zdravie dieťaťa ohrozené, možno prijať dieťa do detského domova aj bez dokladov; tieto doklady je orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinný poskytnúť dodatočne.

Detský domov sa zriaďuje ako domov detí alebo ako centrum detí.

Profesionálna rodina

V detskom domove sa vykonáva ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie:

- **v domácom prostredí zamestnanca detského domova (ďalej len "profesionálna rodina")**, ktorý poskytuje starostlivosť určenému počtu detí v rodinnom dome alebo v byte poskytnutom detským domovom alebo v rodinnom dome alebo v byte, ktorého je zamestnanec vlastníkom, spoluvlastníkom, nájomcom alebo spoločným nájomcom,
- **v samostatných diagnostických skupinách**, ktoré vykonávajú odbornú diagnostiku, v samostatných skupinách alebo špecializovaných samostatných skupinách pre určený počet detí, so samostatným stravovaním, hospodárením a vyčleneným rozpočtom, zriadených v samostatnom rodinnom dome, byte alebo vo vymedzenej časti detského domova; starostlivosť o deti zabezpečujú vychovávatelia a ďalší zamestnanci detského domova.

Pri vykonávaní opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately je **nevyhnutné mať v prvom rade na zreteli záujem dieťaťa a jeho právo vyrastať v rodinnom prostredí, či už v prirodzenej alebo v náhradnej rodine**. Hlavným cieľom zabezpečovania starostlivosti o deti, ktoré nemôžu vyrastať vo vlastnej rodine, je vytvorenie vhodného dočasného prostredia, ktoré bude maximálnou možnou mierou nahrádzať prirodzené rodinné prostredie dieťaťa. Preto má pri vykonávaní rozhodnutia súdu **prednosť umiestnenie dieťaťa v profesionálnej rodine**.

Zameranie profesionálnej rodiny

Ústavná starostlivosť, predbežné opatrenia a výchovné opatrenie sa vykonávajú v profesionálnej rodine najmä pre dieťa, ktoré :

- bolo odňaté zo starostlivosti rodičov na prechodný čas potrebný na úpravu pomerov dieťaťa alebo bolo prijaté do detského domova v naliehavých prípadoch (najmä ak sa dieťa ocitlo bez akejkoľvek starostlivosti alebo ak je život alebo zdravie dieťaťa ohrozené),
- vyžaduje na základe výsledkov odbornej diagnostiky liečebno-výchovnú starostlivosť alebo je občan s ťažkým zdravotným postihnutím,
- vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu porúch správania,
- vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu, že je drogovu závislé alebo inak závislé,
- vyžaduje zvýšenú starostlivosť na základe výsledkov odbornej diagnostiky z dôvodu, že bolo týrané, pohlavne zneužívané alebo bol na ňom spáchaný trestný čin ohrozujúci jeho priaznivý psychický vývin, fyzický vývin alebo je dôvodné podozrenie, že bol na ňom spáchaný takýto trestný čin.

Počet profesionálnych rodín

V roku 2009 bolo v detských domovoch umiestnených celkovo 4 297 detí. K 31.7.2010 bolo v štátnych a neštátnych detských domovoch zamestnaných 516 profesionálnych rodičov, ktorí sa starali o 878 detí a 28 mladých dospelých. V profesionálnych rodinách bolo v roku 2010 vychovávaných 20,2% detí z celkového počtu detí umiestnených v náhradnej starostlivosti, čo je nárast o cca 3% oproti roku 2009.

Zvyšovanie počtu profesionálnych rodín je nevyhnutné najmä v súvislosti s aplikáciou § 100 ods. 9 zákona č. 305/2005 Z. z., podľa ktorého zriaďovatelia detských domovov zabezpečia a vytvoria podmienky v detských domovoch tak, aby bolo každé dieťa do jedného roka veku zaradené do profesionálnej rodiny, s výnimkou dieťaťa, ktorého

zdravotný stav si vyžaduje osobitnú zvýšenú opateru a starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine. **Od 1. januára 2009 toto platí pre každé dieťa do troch rokov veku.**

V profesionálnej rodine zabezpečuje starostlivosť o deti jeden zamestnanec detského domova alebo manželia, ktorí sú zamestnancami detského domova. Profesionálny rodič je teda zamestnancom detského domova a všetky podmienky pracovno-právneho vzťahu v zmysle Zákonníka práce sú dohodnuté v pracovnej zmluve, ktorú uzatvára so zamestnancom riaditeľ detského domova.

V jednej profesionálnej rodine sa poskytuje starostlivosť najmenej jednému dieťaťu a najviac trom deťom a mladým dospelým, ak sa starostlivosť zabezpečuje jedným zamestnancom. Ak sa starostlivosť zabezpečuje manželmi, tak je poskytovaná najmenej dvom a najviac šiestim deťom a mladým dospelým.

Náklady na dieťa

Detský domov poskytuje na úhradu výdavkov na dieťa alebo mladého dospelého, ktorý je nezaopatreným dieťaťom v profesionálnej rodine, sumu podľa veku dieťaťa, najviac však vo výške trojnásobku sumy životného minima pre nezaopatrené dieťa, základné vybavenie a uhrádza zvýšené náklady spojené so zdravotným stavom, špeciálnymi potrebami, športovou činnosťou. Podrobnosti upravuje vyhláška MPSVaR SR č. 643/2008 Z. z. , ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z.

Kvalifikácia profesionálnych rodičov

Pre vykonávanie profesionálneho rodičovstva je potrebné spĺňať kvalifikačný predpoklad najmenej úplného stredného vzdelania a absolvovať prípravu na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti.

Rozsah prípravy je 60 resp. 40 hodín, pokiaľ záujemca o profesionálne rodičovstvo spĺňa osobitný kvalifikačný predpoklad. Ide o kombináciu predpísaného dosiahnutého stupňa vzdelania, osobitných kvalifikačných predpokladov a špecifickej prípravy na výkon tejto profesie. Podmienky sú nasledovné:

- úplné stredné vzdelanie, osobitný kvalifikačný predpoklad a 40 hodín prípravy,
- úplné stredné vzdelanie, bez osobitného kvalifikačného predpokladu a 60 hodín prípravy,
- vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a 40 hodín prípravy.

Pracovnoprávny základ profesionálneho rodičovstva

Absolvovanie prípravy nezakladá nárok na prijatie do pracovného pomeru v detskom domove. Keďže ide o pracovno-právny vzťah, profesionálni rodičia dostávajú za výkon práce pracovnú odmenu – mzdu. **Výšku mzdy neurčuje presne žiadny predpis**, a preto je v kompetencii zamestnávateľa – príslušného detského domova.

Cieľom je, aby bol inštitút profesionálneho rodičovstva využívaný v čo najširšom rozsahu a s čo najmenšími problémami. Dôvodom sú predovšetkým záujmy detí, najmä aby sa obmedzili vplyvy slabého alebo neexistujúceho rodinného prostredia na deti. Ďalším dôvodom sú záväzky Slovenskej republiky, ktoré prevzala podpisom a ratifikáciou medzinárodných dohovorov. Podľa existujúcej legislatívy je prvoradým riešením sanácia rodinného prostredia a potom zabezpečenie osobnej rodinnej starostlivosti.

Skúsenosť profesionálneho rodiča

Stredisko uvádza fakty dopĺňa aj o jednu z výpovedí profesionálneho rodiča získanú v priebehu spracovania problematiky. Uvedené nedostatky sú citované vo výpovedi profesionálnej matky, ktorá toto povolanie vykonáva už niekoľko rokov:

„Profesionálne rodičovstvo je veľmi špecifické zamestnanie. Ak ho rodič nevníma hlavne ako poslanie s cieľom nezištne pomôcť konkrétnemu dieťaťu, ťažko môže uspokojujúco fungovať.“

Dôvodom je nepretržité 24 hodinové pracovné nasadenie, neustála zodpovednosť za dieťa bez možnosti oddychu. Od tohto sú iní zamestnanci ušetrení. To, čo je však pre profesionálnych rodičov a ich biologické deti tak náročné, je veľkým darom pre dieťa z detského domova, ktoré má možnosť v rodine vyrastať. Skutočnú rodinu, so všetkými zložitými interakciami nemôže nahradiť ani najlepší detský domov, ani perfektne zriadená rodinná bunka. Vždy pôjde len o umelú imitáciu rodiny. Matka a otec, i keď náhradní, sú vo veľkej miere schopní liečiť zranenia už raz odmietnutých, nechcených detí. Vytvorenie citových väzieb najmä v dlhodobých profesionálnych rodinách priaznivo vplýva na celkový vývin dieťaťa. I v škole sa dieťa cíti istejšie, ak za ním stojí "jeho rodina". K dieťaťu, ktoré denne dochádza z detského domova, majú učiteľky a zamestnanci školy ľahostajnejší prístup ako k nášmu dieťaťu, umiestnenému v rodine. Na našom dieťati sa hneď tak nevidí, že je štátne. Podobne i v odborných ambulanciách u lekárov či počas pobytu v nemocnici dieťa viditeľne niekam patrí a badáme ústretovejší prístup. Keďže rodič je zvyknutý bojovať za svoje biologické deti, je mu prirodzené správať sa tak i pri deťoch prijatých. A ako vnímajú deti ľudí v okolí a v príbuzenstve? Skôr majú tendenciu vnímať rodinu ako celok. Deti sú posudzované spoločne, čo býva náročné pre biologické deti. Najmä ak sa deti prijaté vymykajú bežnému priemeru, či už správaním alebo zdravotným postihnutím. Vtedy je celá rodina okolím značne skúmaná a preverovaná. Pre nás ako rodinu najväčší problém predstavuje absencia možnosti oddýchnuť si; nie je doriešený 24 hod. pracovný čas, dĺžka dovolenky myslím, že nie je zatiaľ presne stanovená zákonom (možno sa mylím...) A hlavne kam zatiaľ umiestniť deti? Do detského domova priamo k deťom prijatým z terénu, s narušeným správaním? Deti s ťažším zdravotným postihnutím nemožno poslať ani do letného tábora. Niekedy rodine, kde je prijatých viac detí, pomáhajú starí rodičia. Tam, kde chýbajú, by bolo veľmi vhodné pomôcť rodine nájsť ústretovú rodinu či osobu, ktorá by bola schopná sa o deti občas postarať (i napr. v prípade choroby rodiča, jeho pobytu v nemocnici a pod.). Pôvodne sme uvažovali o recipročnej výpomoci profesionálnych rodín navzájom medzi sebou, no zistili sme, že pri ťažších zdravotných postihnutiach je to pre rodiny príliš náročné, starať sa o väčšie množstvo detí naraz.“

Kľúčové problémy profesionálneho rodičovstva

Identifikáciu kľúčových problémov znižujúcich efektivitu činnosti profesionálnych rodičov v prospech dieťaťa Stredisko uskutočnilo na základe pripomienok, ktoré vyplynuli priamo z diskusií s profesionálnymi rodičmi.

Informačný systém trhu práce profesionálnych rodičov

Ústredie úradu práce, soc. vecí a rodiny realizuje **Národný projekt NP XXIV – 2 „Zvyšovanie zamestnateľnosti profesionálnych rodičov“**, ktorého hlavným cieľom je rozvoj profesionálnych rodín, vrátane prípravy na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti. V rámci projektu sa realizujú aktivity na propagáciu profesionálneho rodičovstva, na zefektívnenie a skvalitnenie prípravy vykonávanej úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, realizuje sa vzdelávanie riaditeľov a zamestnancov detských domovov. Potenciálni profesionálni rodičia sa však na druhej strane sťažujú, že sa vynakladajú finančné prostriedky na propagáciu profesionálnej starostlivosti, ale realita je taká, že **nie je vytvorený dostatočný počet voľných pracovných miest napriek tomu, že v SR je veľký počet potenciálnych žiadateľov o profesionálne rodičovstvo** (ktorí prešli potrebnou prípravou a spĺňajú všetky predpoklady v zmysle zákona). Mnohé detské domovy odmietajú záujemcov o profesionálne rodičovstvo z dôvodu, že nie je vytvorený pracovný úväzok v ich inštitúcii, alebo že nie sú vhodné deti do profesionálnej starostlivosti. Potenciálni profesionálni rodičia sa veľmi ťažko dostávajú k informáciám o voľných pracovných miestach v jednotlivých detských domovoch a o deťoch vhodných na umiestnenie do profesionálnych rodín. Preto by pomohol

jednotný systém informovania, napríklad prostredníctvom Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Vekové kategórie umiestňovaných detí

Novela zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, ktorá je účinná od 1.1.2009, ustanovila pre detské domovy povinnosť vytvárať podmienky, aby každé dieťa do troch rokov veku, ktoré sa prijíma do detského domova, bolo najneskôr po diagnostike zaradené do profesionálnej rodiny. To neplatí v prípade dieťaťa, ktorého zdravotný stav vyžaduje osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine, alebo ak je to v záujme dieťaťa z dôvodu zachovania súrodeneckých väzieb. Najčastejšie sa dostávajú do profesionálnych rodín deti od 0 do 3 rokov. Je potrebné garantovať podmienky aj pre povinné vytváranie podmienok pre umiestnenie starších detí v profesionálnej rodine (v súčasnosti sa pripravuje legislatívna zmena, podľa ktorej sa budú musieť umiestniť v profesionálnej rodine deti do 6 rokov). Teoreticky sa do profesionálnej rodiny môžu dostať aj deti vo veku od 6 do 18 rokov, čo však, žiaľ, býva zriedkavé. Najvyšším záujmom spoločnosti je, aby sa reálne podarilo zabezpečiť výchovu v rodinom prostredí pre všetky deti.

Zamestnanie bez zamestnaneckých práv

Profesionálny rodič je zamestnanec podľa Zákonníka práce, ale nie sú mu priznané, resp. nemôže si uplatniť všetky práva zamestnanca podľa tohto zákona. Existujúca pracovno-právna legislatíva nepokrýva výkon zamestnania profesionálnych rodičov. Predovšetkým chýba predpis upravujúci odmeňovanie profesionálnych rodičov. Stanovenie výšky mzdy je plne v kompetencii riaditeľov detských domovov. Mzda by mala byť priznávaná profesionálnym rodičom na základe rovnakých kritérií a mala by zohľadňovať znevýhodnenie dieťaťa, počet a vek detí. Profesionálni rodičia majú v súčasnosti nízke mzdy, problémy s čerpaním dovoleniek, chýba riešenie starostlivosti o deti počas práceneschopnosti profesionálnych rodičov. Pracovná doba profesionálnych rodičov je nepretržitá, neexistuje právna úprava prípadných pracovných úrazov v domácnosti, preplácanie cestovného, nie je upravená možnosť dopĺňania vzdelávania profesionálnych rodičov, atď.

Pracovný čas profesionálneho rodiča trvá 24 hodín, prakticky nemá nárok na odpočinok. Má nárok na dovolenku, ale v skutočnosti ju často nemôže čerpať. Problémom je tiež prípadná práceneschopnosť profesionálneho rodiča. Je otázne, či sa tieto skutočnosti v budúcnosti neodrazia aj na kvalite vykonávanej práce. Zavedenie pohotovostných profesionálnych rodín, bude pomocou, nakoľko nie vždy je detský domov ochotný postarať sa o dieťa. Rovnako profesionálny rodič nechce dieťaťu spôsobovať traumy a na prechodné obdobie ho dať späť do detského domova. Jednotlivé detské domovy sa veľmi líšia v poskytovaní služieb profesionálnym rodičom – niektoré domovy poskytujú profesionálnym rodičom kompletný servis, iné iba vybrané služby či aktivity.

Psychohygiena profesionálneho rodiča

Chýbajú supervízie a tiež je veľmi dôležité venovať sa otázkam psychohygieny profesionálneho rodiča ako človeka pracujúceho v profesii poskytujúcej služby dieťaťu.

Kontrolné mechanizmy pre umiestňovanie detí

Riaditelia detských domovov sú kompetentní rozhodovať o umiestnení detí do profesionálnych rodín, avšak nie vždy sú ich kroky realizované v najlepšom záujme dieťaťa. Je preto potrebné podmienky pre profesionálnych rodičov zjednotiť a zabezpečiť dôslednejšie kontrolné

mechanizmy pri umiestňovaní detí. Pri umiestňovaní detí do profesionálnych rodín bude potrebné prihliadať na už existujúci počet a vek detí, ktoré sa v rodine nachádzajú, či už sú to biologické deti, alebo deti v inej forme náhradnej starostlivosti.

Celoživotné vzdelávanie

60 a 40 hodinová príprava profesionálnych rodičov nie je postačujúca; potrebné je riešiť aj ich celoživotné vzdelávanie. Toto vzdelávanie by malo byť zamerané hlavne na poradenstvo a pomoc odborníkov pri riešení krízových situácií, v ktorých sa môžu ocitnúť.

Neželaná citová väzba

„Zlyhanie profesionálneho rodiča“, v prípade, že profesionálny rodič sa tak citovo na dieťa naviaže, že nezvládne odchod dieťaťa do inej náhradnej rodiny (aj napriek uvedomeniu si dočasnosti tejto formy starostlivosti), si vyžaduje asistenciu kompetentných zamestnancov úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a detských domovov. Mnoho profesionálnych rodičov rieši vážne vzťahové problémy (na jednej strane pripútanie, na strane druhej bolesť z pretrhnutia tohto vzťahu). Žiaľ, tieto problémy riešia často aj samotné deti, preto by všetci zainteresovaní mali byť čo najviac nápomocní pri riešení týchto náročných procesov. **Profesionálni rodičia potrebujú ocenenie, podporu a sprevádzanie, iba tak svoju prácu môžu vykonávať kvalitne a zmysluplne.**

Zhrnutie priorít na zlepšenie činnosti profesionálnych rodičov

1. Predložiť návrhy legislatívnych zmien vyššie uvedených otázok a otázok s tým súvisiacich.
2. Predstavovať profesionálne rodičovstvo ako špecifické zamestnanie.
3. Presne definovať podmienky a rozsah práce profesionálneho rodiča.
4. Zlepšiť finančné a personálne zabezpečenie detských domovov.
5. Zlepšiť spoluprácu a komunikáciu zamestnávateľov a profesionálnych rodičov.
6. Zabezpečiť vzdelávanie a motivovanie riaditeľov detských domovov s cieľom umiestňovania čo najväčšieho počtu detí do profesionálnych rodín.
7. Venovať systematickú pozornosť vedeniu detských domovov; najmä formou vysvetľovania koncepčných zámerov a cieľov, kontinuálneho vzdelávania v oblasti práv dieťaťa, tiež pracovno-právnych vzťahov a ochrany práv profesionálnych rodičov (pretože v profesionálnom rodičovstve majú riaditelia a riaditeľky detských domovov kľúčovú úlohu keď rozhodujú o tom, kto bude profesionálnym rodičom a ktoré dieťa pôjde do ktorej rodiny).
8. Zlepšiť pracovné podmienky profesionálnych rodičov s ohľadom na špecifiká vykonávanej práce.
9. Zabezpečiť zvyšovanie kvalifikácie profesionálnych rodičov.
10. Propagovať a podporovať profesionálne rodičovstvo ako špecifické zamestnanie v kruhoch odbornej a laickej verejnosti.
11. Zaviesť nad zavedením inštitútu „špecializovanej“ pestúnskej starostlivosti, ktorý by mal režim ústretovejší k potrebám detí vyžadujúcich zvýšenú starostlivosť.
12. Rozlíšiť krátkodobú a dlhodobú starostlivosť v profesionálnej rodine.
13. Zabezpečiť priebežný servis profesionálneho rodiča (odborné poradenstvo a služby).
14. Sflexibilniť vzťahy medzi profesionálnym rodičovstvom a pestúnskou starostlivosťou alebo osvojením – vodítkom by mal byť najlepší záujem dieťaťa.
15. Výkon profesionálneho rodičovstva by mal byť upravený osobitným zákonom, podľa ktorého by táto práca nepodliehala Zákonníku práce, ale bola by komplexne riešená týmto samostatným zákonom.

Závery

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva vyjadruje názor, že **plnenie medzinárodných zmluvných záväzkov na ochranu práv dieťaťa** podľa ustanovení preambuly, článku 3 ods. 1 a 2 a článku 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa (1989), ktoré majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, **je nedostatočné**.

Stredisko vyjadruje presvedčenie, že **výkon profesionálneho rodičovstva by mal byť** vzhľadom na svoj špecifický charakter **upravený osobitným zákonom**.

Stredisko ale zároveň naliehavo odporúča v čase do prijatia osobitného zákona upravujúceho výkon profesionálneho rodičovstva využiť v súčasnosti prípravu a prerokovanie novely Zákonníka práce vládou Slovenskej republiky, ako aj Národnou radou Slovenskej republiky. **Vzhľadom na pracovnoprávne postavenie profesionálnych rodičov stredisko odporúča v Zákonníku práce neodkladne zakotviť základné garancie výkonu povolania profesionálneho rodiča:**

Pracovný čas

- §§ 85, 87, 90, 98 97 ZP
- osobitne upraviť začiatok a koniec pracovného času profesionálneho rodiča, možnosť čerpania pracovného voľna (s náhradou mzdy alebo bez náhrady mzdy)
- osobitne upraviť podmienky výkonu nočnej práce

Nárok na dovolenku

- § 106 ZP
- stanoviť jednotnú dĺžku dovolenky a umožniť jej efektívne čerpanie, prípadne upraviť v spolupráci so zamestnávateľmi (detskými domovmi) podmienky čerpania dovolenky
- upraviť možnosť čerpania mimoriadnej dovolenky na zotavenie
- zohľadniť možnosť uzavretia dohody o vykovaní práce s druhým členom rodiny v osobitných prípadoch (čerpanie dovolenky profesionálnym rodičom, práceneschopnosť, návšteva lekára a ošetrovanie profesionálneho rodiča)

Výška mzdy

- §§ 121, 122 ZP
- určiť výšku mzdy pre profesionálneho rodiča podľa rovnakých kritérií (súčasne by mali byť zohľadnené osobitosti konkrétneho prípadu, napr. počet zverených detí, zdravotné postihnutie zvereného dieťaťa a iné)
- diferencovať výšku mzdy profesionálneho rodiča a pohotovostného profesionálneho rodiča
- upraviť podmienky nároku na preplácanie pracovnej pohotovosti

Pracovné podmienky

- § 140 ZP
- zabezpečiť informácie zo strany zamestnávateľa o dieťati
- definovať pracovný úraz profesionálneho rodiča
- zabezpečiť starostlivosť o zvereného dieťaťa v prípade dočasnej pracovnej neschopnosti profesionálneho rodiča
- zabezpečiť stravovanie zamestnancov – profesionálnych rodičov
- zabezpečiť zvyšovanie kvalifikácie profesionálnych rodičov

- refundovať „pracovné“ cesty (stretnutie zvereného dieťaťa s biologickými rodičmi, návšteva lekára, iné).